

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ
І КЛІНІЧНОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ»**

ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

**МІЖВІДОМЧИЙ
ТЕМАТИЧНИЙ
НАУКОВИЙ
ЗБІРНИК**

102

**ХАРКІВ
2016**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор: **Стегній Б. Т.**, проф., акад. НААН (Україна)
Заступники головного редактора: **Куцан О. Т.**, проф., член-кор. НААН (Україна);
Герілович А. П., проф. (Україна)
Відповідальний секретар: **Унковська О. М.**, канд. с.-г. наук (Україна)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Афонсо К., д-р біол. наук (США), **Байлі Л.**, д-р вет. наук, проф. (Великобританія), **Бащенко М. І.**, проф., акад. НААН (Україна), **Бобош С.**, проф., акад. НААН (Республіка Сербія), **Богач М. В.**, проф. (Україна), **Бреславець В. О.**, проф. (Україна), **Бусол В. О.**, проф., акад. НААН (Україна), **Вільчек С.**, проф. (Словацька Республіка), **Влізло В. В.**, проф., акад. НААН (Україна), **Власенко В. М.**, проф., акад. НААН (Україна), **Вовк С. І.**, канд. вет. наук (Україна), **Вотмор Е.**, д-р вет. наук (Великобританія), **Гамкрелідзе А.**, д-р мед. наук, проф. (Грузія), **Головко А. М.**, проф., акад. НААН (Україна), **Головко В. О.**, проф., акад. НААН (Україна), **Горбатенко С. К.**, канд. вет. наук, доц. (Україна), **Гулюкін М. І.**, проф., акад. РАН та НААН (Російська Федерація), **Долецький С. П.**, д-р вет. наук (Україна), **Завгородній А. І.**, проф., член-кор. НААН (Україна), **Завірюха А. І.**, проф., акад. НААН (Україна), **Загребельний В. О.**, канд. вет. наук (Україна), **Задорожна В. І.**, проф. (Україна), **Йонг-шен Л.**, проф. (Китайська Народна Республіка), **Коваленко Л. В.**, канд. біол. наук, ст. наук співроб. (Україна), **Комісаренко С. В.**, проф., акад. НААН, акад. НАМНУ (Україна), **Коцюмбас І. Я.**, проф., член-кор. НААН (Україна), **Красочко П. А.**, проф. (Республіка Білорусь), **Кузьмак Я.**, проф. (Республіка Польща), **Мандигра М. С.**, проф., член-кор. НААН (Україна), **Мельничук С.Д.**, проф., член-кор. НААН (Україна), **Меттенляйтер Т. С.**, проф. (Німеччина), **Музика Д. В.**, д-р вет. наук (Україна), **Немчук К.**, проф. (Республіка Польща), **Ничик С. А.**, проф. (Україна), **Палій А. П.**, д-р вет. наук (Україна), **Пантін-Джеквуд М.**, проф. (США), **Попов М. М.**, проф. (Україна), **Рубленко М. В.**, проф., акад. НААН (Україна), **Самуйленко А. Я.**, проф., акад. РАН та НААН (Російська Федерація), **Стегній М. Ю.**, канд. біол. наук, доц. (Україна), **Стибель В. В.**, проф. (Україна), **Стрикман Д. С.**, проф. (США), **Хмельницький Г. О.**, проф., акад. НААН (Україна), **Цвіліховський М. І.**, проф., акад. НААН (Україна), **Цоллер Л.**, д-р мед. наук, проф., полк-к ВМ (Німеччина), **Шабунін С. В.**, проф., акад. РАН (Російська Федерація)

Міжвідомчий тематичний науковий збірник «Ветеринарна медицина» входить до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» у галузі ветеринарних наук (остання перереєстрація згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 261 від 06.03.2015). Повні тексти статей розміщені на сайтах: видання (jvm.kharkov.ua), Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (nbuv.gov.ua), наукової електронної бібліотеки «Elibrary» (elibrary.ru) та індексуються у Google Scholar і ПІНЦ

Затверджено до друку Вченою радою Національного наукового центру «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» (протокол № 5 від 11 квітня 2016 р.)

Адреса редакційної колегії:

ННЦ «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини»
61023, м. Харків, вул. Пушкінська, 83,
тел. +38 (057) 707-20-53; 704-10-90
E-mail: admin@vet.kharkov.ua, inform@vet.kharkov.ua

**NATIONAL ACADEMY OF AGRARIAN
SCIENCES OF UKRAINE**

**NATIONAL SCIENTIFIC CENTER
«INSTITUTE OF EXPERIMENTAL
AND CLINICAL VETERINARY MEDICINE»**

VETERINARY MEDICINE

**INTER-DEPARTMENTAL
SUBJECT SCIENTIFIC
COLLECTION**

102

**KHARKIV
2016**

EDITORIAL BOARD:

Editor-in-Chief: **Stegniy B. T.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine)
Vice Editor-in-Chief: **Kutsan O. T.**, Prof., Cor.-member of NAAS (Ukraine),
Gerilovych A. P., Prof. (Ukraine)
Responsible Secretary: **Unkovska O. M.**, Cand. Sc. (Agr.) (Ukraine)

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Afonso C., Sc. Dr. (Biol.) (USA), **Bashchenko M. I.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Baillie L.**, PhD, Sc. Dr. (Vet.), Prof. (United Kingdom), **Bobos S.**, Prof. (Republic of Serbia), **Bogach M. V.**, Prof. (Ukraine), **Breslavets V. O.**, Prof. (Ukraine), **Busol V. O.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Doletsky S. P.**, Dr. Sc. (Vet. Med.), Assoc. Prof. (Ukraine), **Gamkrelidze A.**, Dr. Sc. (Med.), Prof. (Georgia), **Golovko A. M.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Golovko V. O.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Gorbatenko S. K.**, Cand. Sc. (Vet. Med.), Assoc. Prof. (Ukraine), **Gulyukin M. I.**, Prof., Academician of RAAS (Russian Federation), **Khmelnitsky G. O.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Komisarenko S. V.**, Academician of NASU and NAMSU (Ukraine), **Kotsyumbas I. Ya.**, Prof., Cor.-member of NAAS (Ukraine), **Kovalenko L. V.**, Cand. Sc. (Biol.) Senior Researcher (Ukraine), **Krasochko P. A.**, Prof. (Republic of Byelarus), **Kuzmak Ya.**, Prof. (Poland), **Mandygra M. S.**, Prof., Cor.-member of NAAS (Ukraine), **Melnychuk S. D.**, Prof., Cor.-member of NAAS (Ukraine), **Mettenleiter Th. C.**, Prof. (Germany), **Muzyka D. V.**, Prof. (Ukraine), **Niemczuk K.**, Prof. (Republic of Poland), **Nychyk S. A.**, Prof. (Ukraine), **Paliy A. P.**, Prof. (Ukraine), **Pantin-Jackwood M.**, Prof. (USA), **Popov M. M.**, Prof. (Ukraine), **Rublenko M. V.**, Prof., Cor.-member of NAAS (Ukraine), **Samuylenko A. Ya.**, Prof., Academician of RAAS, Academician of NAAS (Russian Federation), **Sin Yong-shen**, Prof. (China), **Shabunin S. V.**, Prof. (Russian Federation), **Stegniy M. Yu.**, Cand. Sc. (Biol.), Assoc. Prof. (Ukraine), **Strikman D. S.**, Prof. (USA), **Stybel V. V.**, Prof. (Ukraine), **Tsvilikhovskiy M. I.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Vilcek S.**, Prof. (Slovakia), **Vlasenko V. M.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Vlizlo V. V.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Vovk S. I.**, Cand. Sc. (Vet. Med.) (Ukraine), **Whatmore A.**, Dr. Sc. (Vet.), **Zagrebel'nyi V. O.**, Cand. Sc. (Vet. Med.) (Ukraine), **Zaviryukha A. I.**, Prof., Academician of NAAS (Ukraine), **Zadorozhna V. I.**, Prof. (Ukraine), **Zavgorodniy A. I.**, Prof., Cor.-member of NAAS (Ukraine), **Zöller L.**, Dr. Sc. (Med.), Prof., Colonel (MC) (Germany)

Inter-departmental subject scientific collection 'Veterinary Medicine' included in the 'List of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate of sciences' in the field of 'veterinary science' (last re-registration by a decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 261 from 03.06.2015).

The full text of articles posted on websites of: the edition (jvm.kharkov.ua), the Vernadsky National Library of Ukraine (nbuv.gov.ua), the scientific electronic library «Elibrary» (elibrary.ru) and indexed in Google Scholar and RSCI

Publication authorized by the Scientific Council of the National Scientific Center «Institute of Experimental and Clinical Veterinary Medicine» (protocol № 5 of April, 11, 2016)

Editorial Board Address
83 Pushkinskaya St., Kharkiv, 61023,
NSC «Institute of Experimental and Clinical Veterinary Medicine»
tel. +38 (057) 707-20-53, 704-10-90
E-mail: admin@vet.kharkov.ua, inform@vet.kharkov.ua

ЗНАЧЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕЧНІСТЮ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ (НАССР)

Родіонова К. О.

Луганський національний аграрний університет, м. Харків, Україна, e-mail: katerina.rodionova@ukr.net

Дана стаття є оглядовою та присвячена проблематиці виробничої санітарії, як основної ланки в системі управління безпечністю харчових продуктів на м'ясопереробних підприємствах. У статті наведено повний аналіз механізму та переваг впровадження системи НАССР в м'ясопереробній промисловості. Відображені основні аспекти взаємозв'язку виробничої санітарії та системи НАССР.

Ключові слова: *виробнича санітарія, санітарно-гігієнічний контроль, НАССР, системи управління безпечністю харчових продуктів, ДСТУ ISO 22000:2007*

У сучасних ринкових умовах запорукою успішного просування продовольчої сировини і харчових продуктів харчування є їх безпека для споживача, бездоганна якість, високі технологічні і смакові властивості. Випуск продукції, що відповідає таким вимогам, в значній мірі залежить від багатьох факторів, и в першу чергу, від санітарно-епідеміологічного стану виробництва, показників безпеки та якості сировини, дотримання технології переробки. При безграмотному здійсненні санітарно-протиепідемічних заходів на харчовому виробництві відбувається інтенсивне мікробне забруднення продукції, її швидке псування, що може завдати шкоди здоров'ю населення, призвести до економічного збитку і, як наслідок, втрата іміджу підприємства [11].

Безпечність харчових продуктів є важливим питанням, нерозривно пов'язаним зі здоров'ям суспільства у всіх країнах світу. За даними Всесвітньої організації здоров'я захворювання, що асоціюються з харчовими продуктами, являють собою надзвичайно складну для вирішення проблему. Більше однієї третини населення розвинутих країн потерпають від харчових захворювань кожного року, і, звичайно, проблема є більш складною та глибшою для країн, що розвиваються.

Глобалізація торгівлі харчовими продуктами тваринного походження вимагає від країн, що входять до СОТ контролю за їх якістю та безпечністю протягом всього виробничого ланцюгу. Але найважливішим є те, що після вступу до СОТ Україна повинна здійснювати подібний контроль на своїй території у відповідності з вимогами Європейського законодавства, зокрема Регламенту (ЄС) № 178/2002 про безпеку харчових продуктів, Регламенту (ЄС) № 882/2004 про офіційний контроль імпорту продуктів харчування і кормів з третіх країн, Ради (ЄС) № 852/2004 щодо гігієни харчової продукції та Регламенту (ЄС) 183/2005 про гігієну кормів. Така модернізація системи безпечності і якості харчових продуктів дасть змогу забезпечити продовольчу безпеку України [12–15].

Щоб харчові продукти відповідали вище зазначеним вимогам, розроблено декілька систем управління якістю й безпечністю. Системи управління безпечністю харчових продуктів практично в усьому світі визнають і застосовують як надійний спосіб захисту споживачів від небезпек, які можуть супроводжувати харчову продукцію. Впровадження систем управління безпечністю харчових продуктів вимагають законодавства Європейського Союзу, США, Канади, Японії, Нової Зеландії та багатьох інших країн.

Дотримання санітарно-гігієнічних вимог на м'ясопереробних підприємствах за виробництва харчових продуктів під час застосування належної виробничої практики (GMP), належної гігієнічної практики (GHP) та впровадження системи НАССР є запорукою кожного підприємства виготовляти безпечні й конкурентоспроможні м'ясні продукти [8].

В Україні з 1 липня 2003 року діє національний стандарт ДСТУ 4161-2003 «Системи управління безпекою харчових продуктів. Вимоги» та з 1 серпня 2007 року набрав чинності національний стандарт ДСТУ ISO 22000: 2007 (гармонізована з міжнародним стандартом ISO 22000:2005). Ці стандарти можуть бути застосовані як для впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів, так і для її сертифікації [1, 2].

Тому в Україні застосування систем НАССР (*Hazard Analysis and Critical Control Points*) є обов'язковим для всіх підприємств, які займаються виробництвом або введенням в обіг харчових продуктів. Цього вимагає Закон України «Про Державний контроль у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів і кормів, благополуччя тварин» [14–15].

Характерна особливість даної системи - планомірний нагляд і контроль харчових продуктів при попередньому визначенні всіх можливих факторів, пов'язаних з повним циклом поводження з харчовими продуктами, починаючи з умов вирощування тварин, середовища проживання промислових тварин і гідробіонтів, сировини, її переробки, виробництва продуктів та кінчаючи дослідженням готового продукту, контролем за його зберіганням, транспортуванням і реалізацією [2].

Це істотно відрізняється від методу санітарно-гігієнічного контролю та нагляду, який використовувався раніше і в якому основну увагу було приділено нагляду лише за кінцевим продуктом.

Застосування системи НАССР на будь-якому харчовому підприємстві неможливе без впровадження і дотримання процедур, що забезпечують виконання загальних принципів гігієни харчових продуктів. Загальні принципи гігієни харчових продуктів встановлюються міжнародною організацією Комісією Кодекс Аліментаріус. Ця Комісія, яка створена в 1961/62 рр. конференцією FAO та Всесвітньою Асамблеєю охорони здоров'я, впроваджує спільну програму стандартів на харчові продукти. Метою програми є захист здоров'я споживачів та забезпечення. Кодекс Аліментаріус (латинською мовою означає «Законодавство про харчові продукти» або «Звіт норм і правил про харчові продукти») – це міжнародно прийняті стандарти на харчові продукти, подані

в однаковому вигляді. Визначаючи важливість HACCP для контролю харчових продуктів, 20-та сесія Комісії Кодекс Аліментаріус прийняла Настанови щодо застосування системи HACCP [18, 20, 21].

Нові тенденції в виробництві продуктів харчування і споживання призводять до збільшення потреби в ефективній ветеринарно-санітарній практиці на переробних підприємствах, зокрема, м'ясокомбінатах [9, 19].

Аналіз ризиків і критичних контрольних точок (HACCP) є систематичним науковим підходом, призначеним для запобігання виникнення проблем на будь-якій точці в системі виробництва м'ясопродуктів, там, де можуть статися небезпечні ситуації. Визначення критичних контрольних точок, і їх регулярний моніторинг дозволяють своєчасно проводити на даному виробництві коригувальні дії [7, 17].

Захист прав споживачів знаходиться в фокусі інтересів виробників продуктів харчування та інспекційних органів. Щоб забезпечити безпеку харчових продуктів, необхідно дотримуватися основних принципів, такі як мікробіологічна, хімічна і фізична чистота на підприємстві, включаючи внутрішні поверхні, обладнання, прилади і пристрої. Недотримання цих принципів може привести до виробництва небезпечних харчових продуктів, і як наслідок нанесення шкоди діловій репутації виробника, покарання інспекційними органами і значний ризик для здоров'я споживачів [10, 11].

Мікробіологічна якість м'яса і м'ясних продуктів залежить від умов виробничої гігієни, які зараз є важливими в процесі їх виготовлення та обігу. Без належного санітарно-гігієнічного контролю, охорони навколишнього середовища на м'ясопереробних підприємствах будь-який технологічний об'єкт може виступати в якості важливого джерела мікробіологічного забруднення. Розвиток і впровадження ефективних систем контролю якості ветеринарно-санітарних заходів на м'ясопереробних підприємствах забезпечує високий рівень гігієни виробництва і знижує ризик зараження до мінімального рівня [3, 6, 16, 22].

У зв'язку з цим важлива роль регулярного очищення і профілактичної дезінфекції протягом всього виробничого процесу як процедури, яка необхідна на будь-якому етапі виготовлення м'ясних продуктів [22].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ветеринарна гігієна та санітарія на м'ясопереробних підприємствах – це одна з найважливіших ланок системи HACCP. Але бездоганні санітарні умови на підприємстві можуть бути забезпечені лише правильним вибором ефективних методів і засобів дезінфекції, з урахуванням характеру і ступеня забруднень, типу обладнання та умов проведення процесу харчового виробництва. Тому метою наших подальших досліджень буде вдосконалення санітарно-мікробіологічного контролю якості профілактичної дезінфекції приміщення та поверхонь технологічного обладнання м'ясо-жирового цеху м'ясопереробних підприємств і відпрацювання оптимальних режимів санації на умовах принципів HACCP.

Список літератури

1. ДСТУ 4161–2003. Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги. – К.: Держспоживстандарт України, 2003. – 15 с.
2. ДСТУ ISO 22000: 2007. Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга. – К.: Держспоживстандарт України, 2007. – 30 с.
3. Долгов В.А. Методические аспекты и практическое применение ускоренной биологической оценки кормов, продуктов животноводства и других объектов ветеринарно-санитарного и экологического контроля: автореф. дис. докт. вет. наук: 16.00.06 / Долгов Виктор Андреевич. – М., 1992. – 41 с.
4. Закон України №4179а [Текст] / Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів, 2014.
5. Закон України №4986 [Текст] / Про Державний контроль у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів і кормів, благополуччя тварин, 2014.
6. Калмыков М.В. Лабораторный контроль безопасности продуктов животного происхождения [Текст] / М. В. Калмыков, В. И. Белоусов // Ветеринария. – 2010. – №3. – С. 3-6.
7. Макаренко Г.Ю. Эффективное определение и мониторинг критических контрольных точек [Текст] // Мясная индустрия. 2007. – №2. – С. 7- 10.
8. Меженська Н.А. Загальні принципи мікробіологічного контролю безпечності та якості харчових продуктів і кормів відповідно до європейських та міжнародних вимог [Текст] / Н. А. Меженська // Ветеринарна біотехнологія. – 2014. – С. 132-134.
9. Панин А.Н. Проблема обеспечения продовольственной безопасности Российской Федерации и безопасности продовольствия [Текст] / А. Н. Панин, В. А. Мельников // Ветеринария. – 2014. – №2. – С. 12-15.
10. Посібник для малих та середніх підприємств м'ясопереробної галузі з підготовки та впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів на основі концепції HACCP [Текст] / Г. Василенко, О. Дорофеева [та ін.] // Київ ▯ 2011. – С. 25-80.
11. Рекомендации для предприятий, осуществляющих разработку программы производственного контроля с учётом принципов HACCP [Текст] / Н. Д. Коломиец, Е. В. Федоренко, О. А. Шумакова / Минск ▯ 2011. – С. 18-25.
12. Регламент Европейського Парламенту та Ради (ЄС) № 178/2002 від 28 січня 2002 року, що встановлює загальні принципи та вимоги харчового законодавства.
13. Регламент (ЄС) № 882/2004 від 29 квітня 2004 року про офіційний контроль для гарантування відповідності кормів вимогам законодавства, санітарії та благополуччя тварин.
14. Регламент Европейського Парламенту та Ради (ЄС) № 852/2004 від 29 квітня 2004 року щодо гігієни харчової продукції.
15. Регламент (ЄС) № 183/2005 Европейського Парламенту та Ради Європи від 12 січня 2005 року, що встановлює вимоги до гігієни кормів.
16. Серегин Ю.П. Повышение биологической безопасности сырокопченых колбас [Текст] / И.Г. Серегин, Ю.П. Демченко // Ветеринария. – 2008. – №1. – С. 51-55.
17. Системи аналізу ризиків і визначення критичних контрольних точок: HACCP [Текст]. – Москва, 2002. – С.23-26.
18. Система HACCP: довідник [Текст] / В.Н. Биков [та ін.] // відп. В.Н. Сухов. – Л.: НТЦ Леонорм – Стандарт, 2003. – 218 с.
19. Смирнов А.М. Проблемы качества и безопасности мяса и мясопродуктов [Текст] / А.М.Смирнов // Ветеринарный консультант. – 2006. – №13. – С. 10 - 12.

20. Управління безпечністю харчових продуктів на основі принципів HACCP. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hgcsms.kharkov.ua/ukr/serf/bezp_hp.php
21. Fidel Toldra. Food Microbiology and Food Safety [Text] / Fidel Toldra. – Spain: Springer 2009. – P. 628-669.
22. Pérez-Rodríguez F. Understanding and modelling bacterial transfer to foods [Text] / F. Pérez-Rodríguez, A. Valero // Trends Food Sci. – 2008. – V. 19. – P. 131-144.

VALUE HEALTH REGULATIONS IN THE MANAGEMENT OF FOOD SAFETY (HACCP)

Rodionova K. O.

Lugansk National Agrarian University, Kharkiv

The review article is dedicated with the problems of industrial hygiene as a key links in the food safety management system at meat-processing plants. The article provides full analyzing of the mechanism and the advantages of HACCP system implementation in the meat processing industry. It reflects the main interconnecting aspects of the labor health and HACCP.

Keywords: labor health, sanitary-hygiene control, HACCP, food safety management system, ДСТУ ISO 22000:2007

УДК: 635.07-047.36:006,83:502,175

МОНІТОРИНГ БІОРЕСУРСІВ І ПРОДУКЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ НА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПЦІЇ ВООЗ-МЕБ «ГЛОБАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я»

Ушкалов В. О., Данчук В. В., Баранов Ю. С., Спірідонов В. Г., Самкова О. П., Сисілятин С. В., Волощук Н. М., Дрозда В. Ф., Дикун М. В., Михальська О. М., Зємцова О. В., Єрмак А. М., Щербань Є. П., Конопольський О. П.

*Українська лабораторія якості і безпеки продукції АПК
Національний університет біоресурсів і природокористування,
м. Київ, Україна, e-mail: receptions@quality.ua*

Проведено 6065 аналітичних випробувань (об'єкти навколишнього природного середовища; агроресурси; агросировина; харчові продукти), з яких 5640 зразків відповідає якійсь продукції (93%). Установлено: зниження родючості досліджуваних зразків землі; 66% зразків органічних добрив не відповідають вимогам нормативної документації; неправильне використання фільтрів високої очистки питної води приводить до нестачі окремих хімічних елементів; 11 % з проаналізованих засобів захисту рослин не відповідали зазначеним характеристикам; 6% комбікормів та 11 % комбікормової сировини не відповідали вимогам нормативної документації; у насінні сої виявлено бактеріоз, фузаріоз, білу гниль, пліснявіння насіння (зараженість насіння, залежно від регіону, коливалась від 1,0 % до 23,3 %), що вплинуло на енергію проростання та схожість; окремі зразки рослинної продукції містили залишки пестицидів та важких металів (5,5 %); переважну більшість позитивних зразків щодо ГМО складають боби сої (78 %).

Ключові слова: моніторинг, продукція АПК, ГМО, агроресурси, агрохімікати, ґрунт, вода

Глобальне здоров'я нації залежить від продовольчої безпеки України. Продовольча безпека громадян відноситься до основних складових економічної безпеки держави. Власне кажучи, то є гарантування державою безперешкодного економічного доступу людини до якісних продуктів харчування [1, 2]. Міністерство аграрної політики та продовольства України розробило проект «Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки» для вирішення реальних потреб галузі. Основною метою стратегії є підвищення конкурентоздатності сільського господарства і сприяння розвитку сільських територій на сталій основі відповідно до стандартів ЄС і міжнародних стандартів [3, 4]. Стратегія охоплює 10 головних пріоритетів, що забезпечують комплексну концепцію розвитку. Зокрема стратегічний пріоритет 4. «Продовольча безпека». Ключовим елементом продовольчої безпеки України є забезпеченість населення продуктами харчування, а в її структурі виділяють чотири складові – безпечність, повноцінність, забезпеченість та доступність [2, 5].

Таким чином, важливим виявляється не лише забезпечення фізичної та економічної доступності життєво необхідних продуктів, але і їх безпечність і якість для споживача [6–8]. Тобто, одне з пріоритетних завдань на шляху забезпечення продовольчої безпеки є збереження та відновлення екології навколишнього середовища.

<i>Лапа О. Ю., Якубчак О. М.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ДО ПОШИРЕННЯ КАМПІЛОБАКТЕРІЙ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	164
<i>Мех Н. Я., Гаркавенко Т. О., Яблонська О. В.</i> ЦИРКУЛЯЦІЯ САЛЬМОНЕЛ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	169
<i>Палій А. П., Стегній Б. Т., Ведмідь В. О., Загребельний В. О., Палій А. П.</i> ДЕЗІНФІКУЮЧІ ПРЕПАРАТИ ПРИ ТУБЕРКУЛЬОЗІ ТВАРИН.....	172
<i>Півень О. Т., Богач М. В.</i> ПОШИРЕННЯ ЗМІШАНИХ КИШКОВИХ ЦЕСТОДОЗІВ ОВЕЦЬ У ГОСПОДАРСТВАХ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	176
<i>Ситюк М. П., Масюк Д. М., Кокарєв А. В., Коляда С. Г., Мовкалова Г. С., Галка І. В., Ничик С. А., Артеменко І. В., Фурда І. Л., Недосєков В. В.</i> АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ СЕРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СВІЙСЬКИХ СВИНЕЙ ЩОДО РЕПРОДУКТИВНО-РЕСПІРАТОРНОГО СИНДРОМУ В УКРАЇНІ ЗА 2013-2015 РОКИ.....	180
<i>Стегній Б. Т., Стегній М. Ю., Состін Д. Д.</i> АНАЛІЗ ПОШИРЕННЯ ХВОРОБИ МАРЕКА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	186
<i>Філатов С.В., Стегній Б.Т., Бузун А. І, Герілович А.П.</i> ЗНАЧЕННЯ КЛІЩІВ РОДУ <i>ORNITHODOROS</i> В ЕПІЗООТОЛОГІЇ АФРИКАНСЬКОЇ ЧУМИ СВИНЕЙ.....	190
4. ЯКІСТЬ І БЕЗПЕЧНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА. ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНА ЕКСПЕРТИЗА. ЕКОЛОГІЧНА ТА ХІМІЧНА БЕЗПЕКА	
<i>Аранчій С.В., Зон Г. А., Кінаш О. В.</i> РЕЗУЛЬТАТИ МІКО-ТОКСИКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ КОРМІВ ЩОДО ЗАБРУДНЕНОСТІ МІКРОМІЦЕТАМИ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ.....	194
<i>Бреславець В. О., Павліченко О. В., Стегній О. О.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ОЗОНУ ДЛЯ ДЕЗІНФЕКЦІЇ ІНКУБАЦІЙНИХ ЯЄЦЬ ТА ПОВІТРЯ ІНКУБАТОРІЇВ.....	197
<i>Куцан О. Т., Герілович І. О., Балим Ю. П.</i> ОЦІНКА ЕМБРІОТОКСИЧНИХ РИЗИКІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ГМ-ДЖЕРЕЛ КОРМІВ В ЕКСПЕРИМЕНТІ НА ЛАБОРАТОРНИХ ТВАРИНАХ.....	201
<i>Литвин В. М., Дмитрієва О. В., Терновська Н. І.</i> ЗВ'ЯЗОК ЗАХВОРЮВАНОСТІ МЕТЕЛИКІВ ШОВКОВИЧНОГО ШОВКОПРЯДА З СОНЯЧНОЮ АКТИВІСТЮ.....	205
<i>Павліченко О. В.</i> ЕЛЕКТРОННА МІКРОСКОПІЯ ПОВЕРХНІ ШКАРАЛУПИ ІНКУБАЦІЙНИХ ЯЄЦЬ КУРЕЙ, ОБРОБЛЕНОЇ РІЗНИМИ ХІМІЧНИМИ ПРЕПАРАТАМИ.....	208
<i>Палій А. П., Завгородній А. І., Ведмідь О. В., Дубін Р. А.</i> БАКТЕРИЦИДНІ ВЛАСТИВОСТІ ДЕЗЗАСОБУ «НЕОДЕЗ-ЕКСТРА» ЩОДО МІКОБАКТЕРІЙ.....	213
<i>Родіонова К. О.</i> ЗНАЧЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ САНИТАРІЇ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕЧНІСТЮ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ (НАССР).....	217
<i>Ушкалов В. О., Данчук В. В., Баранов Ю. С., Спірідонов В. Г., Самкова О. П., Сисиліятін С. В., Волощук Н. М., Дрозда В. Ф., Дикун М. В., Михальська О. М., Земцова О. В., Єрмак А. М., Щербань Є. П., Конопольський О. П.</i> МОНІТОРИНГ БІОРЕСУРСІВ І ПРОДУКЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ НА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВА КОНЦЕПЦІЇ ВООЗ-МЕБ «ГЛОБАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я».....	219
<i>Фотіна Г. А., Коваленко І. В., Клещьова Ж. Є., Коваль Г. І.</i> ПЕРЕДІНКУБАЦІЙНА ОБРОБКА ЯЄЦЬ.....	223